

KOKKUVÕTE ETTEPANEKUTEST

1,5 °C ON PIIR. Ettepanekud Eestile "Fit for 55" paketi kõnelusteks

HEITKOGUSTE VÄHENDAMISE EESMÄRGID

ETTEPANEK 1. Vähendada ELi koguheidet vähemalt 65% aastaks 2030, võrreldes 1990. aastaga (LULUCFita).

Põhjendus: EL peab andma oma õiglase panuse 1,5-kraadise soojenemise piiridesse jäämiseks. *Paris Equity Check* andmetel on õiglane, et EL vähendab oma heidet 65% aastaks 2030.

ETTEPANEK 2. ETSi sektorites peab heitkogus vähenema vähemalt 70% aastaks 2030, võrreldes 2005. aastaga.

Põhjendus: on välja arvestatud, et koguheitte vähendamiseks ELis 65%, võrreldes 1990. aastaga, peab ETS sektor panustama 70% vähendamisega ning ESR sektor 50% vähendamisega, võrreldes 2005. aastaga.

ETTEPANEK 3. ESRI sektorites peab heitkogus vähenema 2030. aastaks vähemalt 50%, võrreldes 2005. aastaga.

Põhjendus: on välja arvestatud, et koguheitte vähendamiseks ELis 65%, võrreldes 1990. aastaga, peab ETS sektor panustama 70% vähendamisega ning ESR sektor 50% vähendamisega, võrreldes 2005. aastaga.

ETTEPANEK 4. LULUCFi üleeuroopalist looduslikes süsteemides süsiniku sidumise ambitsiooni tuleb tõsta 600 miljoni tonnini aastas.

Põhjendus: eesmärki tuleb suurendada, et maksimaalselt rakendada looduse võimalusi kliimamuutuste pidurdamiseks, toetades sealjuures elurikkust. Erinevate hinnangute järgi on ELi ökosüsteemide sidumisvõime oluliselt suurem, kui praegune ettepanek seda nõuab.

PÕLEVKIVI JA ENERGIAÜLEMINEK

ETTEPANEK 5. Lubatud heitkoguse ühikuid peab ELi heitkogustega kauplemise süsteemis olema oluliselt vähem, et olla vastavuses 70% vähenemisega. Selleks tuleb ühekordselt vähendada 450 miljonit ühikut ja kvootide iga-aastane vähenemine peab olema kiirem. Turustabiilsusreserv peab olema tugevam, et vältida järjekordset hinna kukkumist.

Põhjendus: ühikute vähenemine tagab kõrge süsinikuhinna ja sellega ettevõtete motivatsiooni üle minna süsinikuneutraalsele tegevusele piisavalt ruttu, et see vastaks 1,5-kraadise soojenemise piiresse jäämise trajektoorige. Samuti annab kõrge hind riikidele võimaluse rohkem tulu teenida, kui nad müüvad ühikuid enampakkumistel.

ETTEPANEK 6. Tasuta ühikute jagamine tuleb lõpetada kohe. Kõik ettevõtted peaksid ostma ühikuid võrdsetel tingimustel avalikult süsinikuturult, et oleks tagatud "saastaja maksab" põhimõte.

Põhjendus: praegune tasuta ühikute välja jagamine on viinud selleni, et kliimanetraalsusele üleminek lükkub aina kaugemale. Tasuta ühikute jagamisega ei ole tagatud "saastaja maksab" põhimõte ning ettevõtted on selle arvelt põhjendamatult tulu teeninud. Tasuta ühikute jagamine võtab riikidelt ära ka võimaluse need ühikud enampakkumistel maha müüa ning raha kasutada kliimaeesmärkide täitmiseks. Ei ole tõestatud, et rakendus oht ettevõtete kolimiseks EList välja. Arvestades, et Euroopa Komisjoni ettepanek on luua ETS süsteem ka transpordi ja hoonete sektorisse, kus kulud võivad edasi kanduda tarbijatele, tekitab see veelgi nähtvama ebaõigluse. Eelkõige kannatavad sotsiaalmajanduslikult nõrgemas seisus kodanikud, samal ajal kui suurtööstus ei pea oma saastamise eest endiselt õiglast hinda maksma.

ETTEPANEK 7. Tasuta ühikute võimaldamine ettevõtetele ei tohi olla sõltuvuses süsiniku piirimeetme tööle hakkamisest ja tuleb koheselt lõpetada. Piirimeede tuleb toimima saada võimalikult kiirelt ja peab hõlmama algusest peale ka rafineerimissektorit, kuhu kuulub põlevkivitööstus.

Põhjendus: piirimeetme algatus on oluline, et ka väljaspool ELi toodetud kaupadel oleks õiglasem hind, milles on arvestatud kliimamuutusi põhjustava süsinikusaastega. Samas ei saa see olla põhjendus tasuta ühikute kaotamise edasi lükkamiseks (vt ettepanek 6).

ETTEPANEK 8. Tuleb toetada Euroopa Komisjoni ettepanekut kasutada 100% ETSi enampakkumistulust kliimaeesmärkide saavutamiseks ja välistada fossiilkütuste toetamine ning tuumaenergia.

Põhjendus: senini on Eestis vaid nõutud miinimum ehk 50% enampakkumistuludest kasutatud kliimategevusteks, kuid vaja on ära kasutada kogu ETSi potentsiaal kliimategevuste toetamiseks.

ETTEPANEK 9. 2030. aastaks peab taastuvenergia osakaal moodustama vähemalt 50% energia lõpptarbimisest ja energiatõhusus suurenema 45%.

Põhjendus: Pariisi leppe täitmiseks piisavalt kiire energiaülemineku trajektoorige liikumiseks peavad tänased eesmärgid nii energiatõhususes kui ka taastuvenergiasektoris olema ambitsioonikamad.

ETTEPANEK 10. Taastuvenergia ja energiatõhususe valdkondades tuleb seada riikidele siduvad eesmärgid.

Põhjendus: riiklikud eesmärgid aitavad suurendada etteaimatavust turgudel kõikide osapoolte jaoks ning annavad valitsustele tuge julgemaks tegutsemiseks.

METS JA MAAKASUTUS

ETTEPANEK 11. Välistada taastuenergia direktiivis kõik JRC raportis “Puitbiomassi kasutamine energiatootmiseks ELis” järgi potentsiaalsed kliima- ja elurikkuse seisukohast kahjuliku mõjuga stsenaariumid. Parim viis selle saavutamiseks on mitte käsitleda metsast pärit puitu taastuenergia allikana.

Põhjendus: säästlikkuse kriteeriumide täpsustamine ning kaskaadkasutuse põhimõtte kasutuselevõtt ei ole piisav, et lahendada bioenergeetikast tulenevat raiesurvet ja selle mõju metsade elurikkusele ning süsiniku sidumise võimele.

ETTEPANEK 12. Kasu kindlustamiseks kliimale ja elurikkusele tuleb LULUCF süsteem seada selliselt, et see aitaks hoida süsinikku olemasolevates ökosüsteemides. Üleeuroopaline sidumise eesmärk ning Eestile sellest langev osa peab olema ambitsioonikam. Oluline on ka eesmärkide võimalikult tugev jõustamine, st riigi vastutusele võtmine, kui ta ei täida eesmärke.

Põhjendus: suurim osa süsiniku sidumisest toimub metsas ning konkurentsituult on suurima mõjuga meede LULUCF sektori heitmete reguleerimiseks sobiva raiemahu rakendamine. 2020. aastal avaldatud analüüsi “Metsad ja kliimamuutus” kohaselt annaks metsade majandamata jätmise käesoleval kümnendil Eestis ca 12 miljonit tonni seotud süsinikku aastas. 2021. aasta augustis avaldatud “Maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektori sidumisvõimekuse analüüs kuni aastani 2050 ” leiab, et uuendusraiate vähendamine 5 miljoni tihumeetrini tooks endaga 4,4 miljonit tonni süsiniku sidumist LULUCF sektoris. Samal ajal tooks küpsusraie või arvestuslangi stsenaariumi rakendamine endaga kaasa märkimisväärse süsinikuheite.

ETTEPANEK 13. Vältida tuleb paindlikusmehhanisme LULUCFi ja ESRI vahel.

Põhjendus: LULUCF sektori sidumine ning fossiilsed emissioonid ei ole otseselt võrreldavad. Heitkoguste ja heitmete mõõtmine LULUCF sektoris on alati vähem täpne ja LULUCF sektoris asuvaid süsinikuvarusid ei saa pidada püsivaks samamoodi nagu fossiilkütuste heitkoguste vähendamist ja fossiilkütuste heitmata jätmist, s.o sisuliselt nende maa sees hoidmist.